

DANIEL DEFOE
Moll Flanders

© 2004 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2004, İstanbul (1 baskı)

The Fortunes and Misfortunes of the Famous Moll Flanders

© Önsöz: Dorothy van Ghent, "On Moll Flanders", *The English Novel: Form and Function*, New York: Harper & Row Publishers, 1953.

İletişim Yayınları 1018 • İletişim Klasikleri 106

ISBN-13: 978-975-05-2125-6

© 2017 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM

1. Baskı 2017, İstanbul

2. Baskı 2022, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Emrah Serdan, Güneş Akkor, Ümran Özbacı

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ William Hogarth, "Bir Fahişenin Hayatı", 1732

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Burçin Gönül

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DANIEL DEFOE

Meşhur
Moll Flanders'ın
Başına Gelen
Talihli ve
Talihsiz Olaylar

*The Fortunes and Misfortunes
of the Famous Moll Flanders*

ÇEVİREN *Nazan Arıbaş Erbil*

YAZARIN VE DOROTHY VAN GHENT'İN ÖNSÖZLERİ;
VIRGINIA WOOLF VE JALE PARLA'NIN SONSÖZLERİYLE

DANIEL DEFOE 1660 yılında Londra'nın St. Giles mahallesinde Daniel Foe ismiyle dünyaya geldi. Babası James Foe, Felemenk bir aileden geliyordu ve mum yağı tüccarıydı. Ailesinin durumu nedeniyle Oxford veya Cambridge'de okuyamayan Daniel, Peder Charles Morton'un Newington Green'deki akademisinde rahiplik eğitimi gördü. Daha sonra Harvard'ın ilk başkan yardımcısı olan Morton'un vaazlarındaki anlaşılır, süssüz dili Defoe'nun üslubunu etkilemiştir. Eğitimi tamamlandığında rahiplikten vazgeçerek ticarete atıldı ve tuhafiyeye dükkânı işletmeye başladı. 1684 yılında varlıklı bir tüccarın kızı olan Mary Tuffley ile evlendi. 1685'te Monmouth Ayaklanması sırasında kralın yanında asker olarak yer aldı ve Sedgemoor Muharebesi'nde canını zor kurtardı. Ticarete döndükten sonra Avrupa'da seyahat eden ve devlet için casusluk yaptığı bilinen Defoe'nun ticaret dışında edebiyatını besleyen en büyük ilgi alanı olan siyaset de bu şekilde hayatında yer almaya başlamıştır. 1695 yılında soyadını Defoe olarak değiştirdi. İngiltere'deki Muzaffer Devrim sonrasında III. William'a yöneltilen eleştirilere cevap olarak 1701'de *The True-Born Englishman* (Asıl İngiliz) şiirini kaleme aldı. İki yıl sonra kiliseyi sert bir dille eleştirdiği *The Shortest Way with the Dissenters* (Ayrılmışçılarda İzlenecek En Kısa Yol) kitabı yüzünden Newgate Hapishanesi'ne gönderilen ve boyundurukta sergilenen Defoe, cüretkâr "Hymn to the Pillory" (Boyunduruğa Bir İlahi) şiirini yazarak ve denemelerini derleyerek bu olaydan kâr sağlamaya çalıştı. Siyasi gazetecilikle geçen yıllardan sonra, Alexander Selkirk gibi kazazedelerin anılarından esinlenerek yazdığı ilk romanı *Robinson Crusoe* (1719) yayımlandı. Ertesi yıl *Captain Singleton* (Yüzbaşı Singleton) ve Robinson Crusoe'nun ikinci kitabını yayımladı. Meslek hayatının en önemli yılı sayılabilecek 1722'de hem *Moll Flanders*'i, hem de *A Journal of the Plague Year*'ı (Veba Yılı'nın Bir Güncesi) yayımladı. 1724 yılında son meşhur eseri *Roxana* yayımlandı. Sağlığının kötüleştiği yıllarda bile yazarlığı sürdürdü ve edebiyat dışında eserler vermeye devam etti: *A Tour Thro' the Whole Island of Great Britain* (Büyük Britanya Adasının Tümünde Bir Gezi, 1724-27) adlı seyahat kitabı ve *Political History of the Devil* (Şeytanın Siyasi Tarihi, 1726) bunlardan bazılarıdır. Defoe alacaklılarından saklanırken 24 Nisan 1731 günü hayata gözlerini yumdu. John Bunyan'ın da gömülü olduğu Bunhill Fields mezarlığına gömüldü. 1870'te bir merasimle mezarına bir anıt dikildi. Defoe, İngiliz romanın "kurucu babaları" arasında sayılır, çağdaşı olan birkaç kişiyle kurdukları yeni söyleyiş ve anlatı biçimi, bugün varlığını sürdürmektedir.

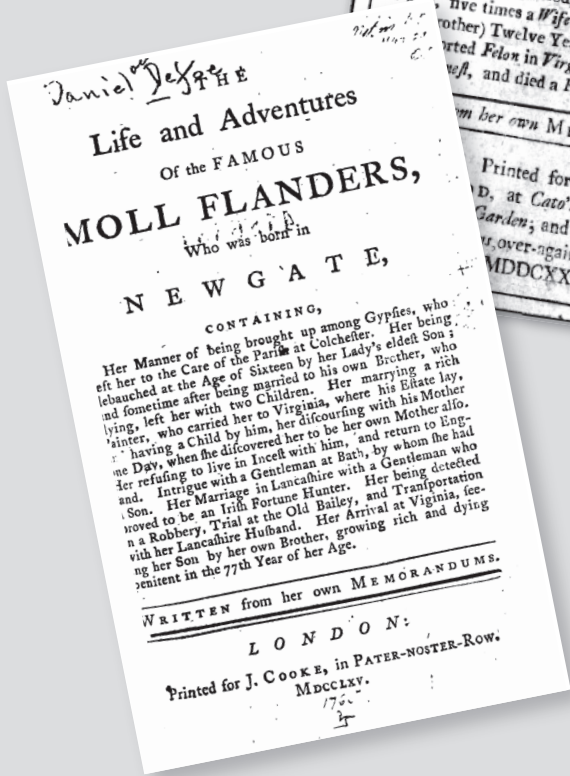
İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
MOLL FLANDERS ÜZERİNE / DOROTHY VAN GHENT	21

Moll Flanders

Önsöz	33
Moll Flanders	39
SONSÖZ I	
DEFOE / VIRGINIA WOOLF	381
SONSÖZ II	
DANIEL DEFOE VE MOLL FLANDERS / JALE PARLA	389

- *Moll Flanders*'in 1722'de yapılan ilk baskısı ve 1755'te yapılan tekrar baskısının kapakları.

Ünlü Moll Flanders'ın Öyküsü ve Başına Gelen Talihsizlikler

Gerçek ismim Newgate¹ ve Old Bailey'deki² kayıtlarda çok iyi bilinmektedir ve bazı faaliyetlerime ilişkin hususlar bugün bile istenmeyen sonuçlara yol açabilir; bu bakımdan, bu eserde kendime ve aileme ilişkin özel bilgileri açıklamam beklenmemeli. Belki ölümümünden sonra açıklanması daha iyi olur, şimdi ise, kişiler ve suçlar açısından hiçbir ayırım yapmayan genel bir af ilan edilene kadar, böyle bir açıklamayı uygun görmüyorum.

Şu kadarını söylemek yeterli: Artık bana zarar verme ihtimali kalmamış (bir zamanlar sık sık benim başıma da geleceğini düşündüğüm gibi, ipe giden basamakları adım adım çıkarak bu dünyadan göçüp gitmiş) en günahkâr yoldaşlarımdan bazıları beni nasıl Moll Flanders ismiyle tanıdımlarsa, geçmişte ve bugün kim olduğumu açıklayacak cesareti bulana dek kendimden bu ismin gölgesinde bahsetmemi çok görmeyeceğinizi umuyorum.

Bana anlatıldığına göre, komşu ülkelerden birinde, Fransa'da

- 1 Londra şehri ve Middlesex Kontluğu hapisanesi. 1780'de Gordon isyancıları tarafından yıkıldı ve yeniden inşa edildi, 1902'de yıkıldı ve yerine şimdiki Merkez Ceza Mahkemesi yapıldı.
- 2 Newgate Hapishanesi'nin bitişiğinde bulunan Londra Merkez Ceza Mahkemesi.

ya da bilmediğim başka bir yerde uygulanan bir kral buyruğu varmış, buna göre eğer suçlular idama, kürek cezasına ya da sürgüne mahkûm edilirse ve arkalarında bırakacakları çocukları varsa, çoğunlukla ebeveynlerinin yoksulluğu ve çarptırıldıkları ceza nedeniyle bakıma muhtaç olan bu çocuklar, derhal hükümetin koruması altına alınıp Yetimler Yurdu denilen bir yere konurlarmış. Burada yetiştirilir, giydirilir, beslenir ve eğitim alırlar, hayata atılmaya hazır olduklarında, dürüst ve çalışkan insanlar olarak kendilerini geçindirecekleri bir mesleğe veya hizmete yerleştirilirlermiş.

Bizim ülkemizde böyle bir uygulama olsaydı ben de bu dünyada arkadaşsız, çulsuz, kimsesi olmayan, zavallı, çaresiz küçük bir kız olarak kalmazdım; ama kaderim buydu. Ne durumumu kavrayabilecek ne de değiştirebilecek yaştayken, yalnızca çok büyük acılara maruz kalmayıp, hem başlı başına bir rezalet olan hem de olağan akışı içinde ruhsal ve bedensel yıkımı hızla körükleyen bir yaşama sürüklendim.

Çünkü bizim ülkemizde böyle bir uygulama yoktu. Annem üzerinde durulmaya değmeyecek adı bir hırsızlıktan, Cheapside'daki falanca kumaşçıdan üç top saf Hollanda³ kumaşı çaldığı için ağır cezaya çarptırılmıştı. İçinde bulunduğu koşulları anlatması uzun sürer, bana da öyle farklı şekillerde anlatıldı ki hangi hikâyenin gerçek olduğundan pek emin değilim.

Yine de hepsinin birleştiği nokta şu: Annemin cezası, şişmekte olan karnından dolayı yedi ay tecil edilmiş ve bu sürede ben dünyaya gelmişim; süre dolduğunda annem, hakkında verilen hüküm gereğince yeniden mahkemeye çağrılmış, ancak lehine bir kararla cezası, tarlalarda çalışmak üzere sürgüne çevrilmiş. Böylece annem daha altı aylıkken beni –bundan emin olabilirsiniz– kötü ellere bırakıp gitmiş.

Bunlar daha yaşamımın ilk saatleri olduğu için ancak bana ulaşan söylentilere göre aktarabilirim. Şunu söylemek yeterli olacaktır: Öyle uğursuz bir yerde dünyaya gelmişim ki, bekleğim süresince bakımımı üstlenecek bir kilisenin koruması altında bile değilmişim. Nasıl hayatta kalabildiğime dair en

3 Genellikle ağartılmamış bir tür keten kumaş.

ufak bir fikrim yok. Yine bana sonradan anlatıldığına göre, anemim bazı akrabaları beni bir süreliğine yanlarına almışlar, ancak masrafları kim karşılamış, kimin yönlendirmesiyle olmuş, bu konuda da hiçbir şey bilmiyorum.

Kendimle ilgili olarak anımsayabildiğim ya da öğrenebildiğim ilk şey, çingene ya da Mısırlı denilen bir grup insanla birlikte dolaştığımdır, ancak onların arasında kaldığım sürenin çok kısa olduğuna inanıyorum, çünkü yanlarında dolaştırdıkları tüm küçük çocuklara yaptıkları gibi cildimin rengini koyulaştırmamışlardı.⁴ Onlarla nasıl bir araya geldiğime ve onlardan nasıl ayrıldığıma gelince, bunlar hakkında da hiçbir bilgim yok.

Bu insanların beni bıraktıkları yer Colchester, Essex'ti. Belleğimdeki belirsiz anılara göre onları aslında ben bırakmıştım (onlarla yola devam etmek istemeyip bir köşeye saklanmıştım), ancak hikâyemin bu bölümünün ayrıntılarını hatırlamıyorum, tek hatırladığım Colchester'daki bazı kilise görevlileri tarafından bulunduğumdur; onlara kasabaya çingenelerle birlikte geldiğimi, ancak birlikte yola devam etmek istemediğim için beni bıraktıklarını, nereye gittiklerini bilmediğimi, bunun da tahmin edilebilir bir şey olmadığını söyledim. Bunun üzerine tüm civar kentlerde çingenelerin izini sürmek için adamlar gönderildi, ancak anlaşıldığı kadarıyla bulunamadılar.

Yasal olarak kasabanın şu veya bu kısmındaki herhangi bir kilise bölgesinin sorumluluğu altında olmasam da artık bana bakılıyor, ihtiyaçlarım karşılanıyordu; durumumun bilinmesi ve çalışamayacak kadar küçük yaşta olmam –üç yaşından büyük değildim– kasabanın yargıçlarında merhamet uyandırmış ve benimle ilgilenilmesini buyurmuşlardı, böylece sanki orada doğmuşum gibi onlardan biri olmuşum.

Bana sağlanan imkânlar açısından şanslıydım; önceleri daha iyi koşullarda bir yaşam sürmüş, şimdi yoksul durumda olan bir kadının bakımına verilmişim. Bu kadın benim gibi bakıma muhtaç çocukları yanına almak suretiyle eline geçen kısıt-

4 Bir insanca göre çingeneler, gerçeğin ortaya çıkmaması için kaçırdıkları İngiliz çocuklarının cildini boyayarak koyulaştırmış.

lı miktarda parayla, bir hizmette çalışabilecekleri ve kendi ek-meklerini kazanabilecekleri yaşa gelinceye kadar söz konusu çocukların bütün temel ihtiyaçlarını karşılıyordu.

Çocuklara okuma yazma öğrettiği küçük bir de okulu vardı; demin de belirttiğim gibi, eskiden soylu bir yaşantısı olduğu için yanına aldığı çocukların bakımıyla titizlikle ilgilenmenin yanı sıra, iyi yetiştirilmelerine de özen gösterirdi.

Hepsinden önemlisi, son derece ağırbaşlı, dindar, hamarat, titiz, görgülü ve nazik bir kadındı ve çocukların da din eğitimi almasına önem veriyordu. Uzun lafın kisası, kuru yavan yiyeceklerimizi, kırık dökük yataklarımızı ve üstü başı dökülen kıyafetlerimizi saymazsak bir dans okulu öğrencileri gibi kibar ve terbiyeli yetiştiriliyorduk.

Ancak sekiz yaşına geldiğimde mutluluğum yargıçlardan (sanırım onlara böyle hitap ediliyordu) gelen korkunç bir haberle sarsıldı: Artık bir hizmete girme yaşımın geldiğini bildirmişlerdi. Nereye gidersem gideyim pek hizmette bulunacak durumda değildim, sık sık kulağıma geldiği gibi ayak işlerine koşturmam, bir aşçının yanında köle gibi yamaklık yapmam mümkün değildi, düşüncesi bile yüreğime korku salıyordu; henüz küçük bir çocuk olsam da onların deyimiyle hizmete girme (yani bir hizmetçi olma) fikrine çok soğuk bakıyordum. Dadıma (ona böyle diyorduk), izin verecek olursa, hizmete girmeden de geçimimi sağlayabileceğime inandığımı söyledim; zira bana bu kasabada çok geçerli bir geçim kaynağı olan iğne işi yapmayı ve yün eğirmeyi öğretmişti. Eğer beni göndermezse onun için çalışacağımı, hem de çok çalışacağımı söyledim.

Hemen her gün ona ne kadar çok çalışacağımı söylüyor, bütün gün hem çalışıyor hem de ağlıyordum; beni çok seven bu iyi, nazik kadın o kadar üzüldü ki sonunda benim için endişelenmeye başladı.

Bir gün biz zavallı çocukların çalıştıkları odaya geldi, bu kez ev sahibesi olarak her zamanki yerine değil, özellikle beni ve çalışmamı incelemek istercesine tam karşıma geçip oturdu. O sırada bana verdiği bir işle meşguldüm, hatırladığım

kadarıyla gömleklere işleme yapıyordum.⁵ Bir süre sessizce oturduktan sonra benimle konuşmaya başladı. “Seni akılsız çocuk,” dedi, “sürekli ağlıyorsun” (o sırada da ağlıyordum); “söyle bana, neyin var, neden ağlıyorsun?” “Beni götürecekler,” dedim, “hizmet ettirecekler, ben ev işi yapamam.” “Pekâlâ çocuğum,” dedi, “söylediğin gibi ev işi yapamıyorsan da zamanla öğrenirsin, hem sana hemen ağır işler vermezler.” “Evet, verirler,” dedim, “yapamazsam döverler; hizmetçiler ağır işler yaptırmak için dövecekler beni, daha çok küçüğüm, yapamam,” dedim ve yine ağlamaya başladım, artık ağlamaktan konuşamıyordum.

Bu halim iyi kalpli, anaç dadıma çok dokundu, henüz hizmete girmememin daha iyi olacağını düşünerek artık ağlamamamı, belediye başkanı ile konuşacağını, biraz daha büyüyünceye kadar hizmete verilmememi isteyeceğini söyledi.

Fakat bu da beni tatmin etmedi, hizmete verilme düşüncesi öyle korkunçtu ki beni yirmi yaşına gelene dek yanından ayırmayacağını temin etse de değişen bir şey olmayacaktı; eninde sonunda gideceğimi bilmenin verdiği korkuyla, tüm bu süre boyunca sürekli ağlayacağımdan şüphem yoktu.

Dadım hâlâ yatışmadığımı görerek sinirlenmeye başladı, “Daha ne istiyorsun?” dedi, “Büyüyünceye kadar hizmete verilmeyeceğini söylemedim mi?” İçimi çektim, “Ama sonunda mutlaka gitmek zorunda kalacağım,” dedim. “Ee, ne olmuş yani?” dedi, “Küçük kız delirdi mi yoksa? Ne olacaksın, bir hanımefendi mi?” “Evet,” dedim ve içimi çeke çeke bütün yüreğimle yeniden ağlamaya koyuldum.

Bu yanıtlım, tahmin edebileceğiniz gibi, yaşlı kadını epeyce güldürmüştü. “Peki madam,” dedi, alaylı bir ifadeyle, ‘demek sahiden de bir hanımefendi olacaksın; Tanrı aşkına! Bunu nasıl yapmayı düşünüyorsun? Parmak uçlarımla mı?’

“Evet,” dedim yine, son derece masum.

5 Gömleğin sahibi olan kişiyi belirlemek üzere, etiket üzerine değil, kumaşa yapılan dikiş. Benzer bir ifade, Charles Dickens’ın *Oliver Twist* kitabının 9. bölümünde geçmektedir. Burada Fağın, Oliver’a “Sana mendillerin üzerindeki işaretlerin nasıl söküleceğini göstereceğim,” der.